

P

**POMO+ toimintaryhmät ja niiden
kehittämissuunnitelmien toteuttaminen
2001-2006 -toimeenpanoasiakirja**

Hyväksytty 5.9.2001 perustuen Suomen LEADER+ -ohjelmaan

Maa- ja metsätalousministeriö
MMM:n julkaisu 10/2001

POMO+ toimintaryhmät ja niiden kehittämissuunnitelmien
toteuttaminen 2001-2006 -toimeenpanoasiakirja
(Oheisella toimeenpanoasiakirjalla tarkoitetaan LEADER+ yhteisöaloiteohjelman toimeenpanosta
annetun valtioneuvoston asetuksen (514/2001) 1§:ssä mainittua LEADER+ -yhteisöaloiteohjelmaa
vastaavaa ohjelmaa).

Julkaisija

Maa- ja metsätalousministeriö

Kannen kuva

Antero Aaltonen

ISSN 1238-2531

ISBN 952-453-057-0

Taitto: PixPoint ky

Kirjapaino: Painopörssi Oy, Helsinki 2001

Sisällysluettelo

1. Yleistä POMO+ toiminnan tavoitteista ja rahoituksesta	6
1.1 Toiminnan tausta ja tarve	6
1.2 Toiminnan strategia	6
1.3 Määrälliset ja laadulliset tavoitteet	7
1.4 Ohjelman rahoitus	7
1.5 Tiedottaminen	8
2. POMO+ -toiminnan toteuttajat ja toiminnan rakenne	10
2.1 Toimintaryhmien valinta ja POMO+ -ryhmät	10
2.2 Toiminta-alueen luonnehdinta	10
2.3 Toiminnan rakenne	11
2.4 Kehittäminen ja toimintaryhmien hankeraha (TPK B)	15
2.5 Toimintaryhmien hallintoraha (TPK D)	15
2.6 Alueiden välinen yhteistyö	16
2.7 Verkostoituminen	17
2.8 Tekninen apu	17
3. POMO+ -toiminnan hallintomalli	18
3.1 Toiminnan hallinnointi	18
3.2 Hakumenettely	18
3.3 Rahoitettavien hankkeiden valinta	19
3.4 Hankepäästösten tekeminen	19
3.5 Kehittämishankkeiden tukitasot	20
3.6 Tavoitteiden toteutumisen seuranta ja arviointi	21
4. Toiminnan valvonta	22
5. Toiminnan väli- ja loppuarviointi sekä itsearviointi	23
LIITTEET	
Liite 1.POMO+ -toimintaryhmien kehittämissuunnitelmien toteuttaminen;	24
indikatiivinen rahoituskehys vuosille 2001 - 2006	
Liite 2.POMO+- toimintaryhmien hallintomalli	25
Liite 3.POMO+ -toimintaryhmien kartta	26

1. Yleistä POMO+ -toiminnan tavoitteista ja rahoituksesta

1.1 Toiminnan tausta ja tarve

Ohjelmakaudella 1995-1999 toimi LEADER II -yhteisöaloitteen piirissä 22 paikallista toimintaryhmää, jotka kattoivat kolmanneksen Suomen maaseudusta, 825 000 asukasta. Toimintaryhmät ovat pystyneet yhdistämään alueensa kunnat, yhdistykset, yritykset ja asukkaat kantamaan yhteisvastuuta seutunsa kehittämisestä itse laatimansa kehittämissuunnitelmansa avulla, jota toteutetaan lukuisilla kehittämis- ja yrityshankkeilla. Hyvistä kokemuksista johtuen laajennettiin toimintaryhmiin perustuva toimintamalli vuonna 1997 kansallisin varoin rahoitetun POMO (Paikallisen Omaehtoisuuden MaaseutuOhjelma, 1997-1999) -ohjelman avulla. POMO -ohjelmaan maa- ja metsätalousministeriö valitsi 26 paikallista toimintaryhmää, joiden toiminta-alue kattoi myös noin kolmanneksen Suomen maaseudusta, 922 000 asukasta.

Toimintaryhmätyöhön perustuva paikallislähtöinen toimintatapa on osoittautunut erityisen sopivaksi ja toimivaksi kehittämisen välineeksi suomalaiselle maaseudulle. LEADER- ja POMO -ohjelmat toivat aluepolitiikkavalikoimaan perinteisen ylhäältä ohjautuvan kehittämispolitiikan rinnalle uuden, omaehtoisuuteen perustuvan toimintatavan, jota esim. pitkät perinteet omaava talkoohenkinen kylätoiminta pystyi hyvin hyödyntämään. Tulokset toimintaryhmätyöstä ovat hyviä. Yhteiskunnan melko pienin panoksin maaseudulle on saatu aikaan uusia työpaikkoja ja uutta yrittämistä toiminnalla, joka on lähtöisin maaseudun asukkaista ja johon he ovat itse sitoutuneet myös rahallisin panoksin. Samalla on aikaansaatu monenlaista uutta yhteistyötä, mikä on usein vaikutukseltaan pitkäaikaista. Toimintaryhmätyöstä saatujen hyvien tulosten ja kokemusten perusteella työtapa haluttiin laajentaa koko maahan.

Työtavan valtavirtaistaminen oli myös EU:n komission tavoite. Kaikille alueille haluttiin taata mahdollisimman tasapuoliset lähtökohdat uuden kauden toimintaryhmätyön rahoitukseen. Tämän vuoksi maa- ja metsätalousministeriö yhdessä toimintaryhmätyön työryhmän ja verkostoyksikköjen kanssa koulutti ja aktivoi maaseudun ihmisiä toimintaryhmätyöhön syyskuusta 1998 lähtien. Aktivointityön tuloksena Suomeen syntyi yhteensä 58 toimintaryhmää kattavan lähes koko Suomen muutamaa kuntaa ja suurimpia kaupunkeja lukuunottamatta.

Jotta toimintaryhmätyö olisi mahdollista koko maassa on hallituksen tavoitteena alue- ja maaseutupoliittisten linjausten mukaisesti järjestää kaikille toimintaryhmille toimintaedellytykset. Toimintaryhmät voivat saada rahoitusta ohjelmakaudella 2000-2006 LEADER+;n, Alueellisen maaseutuohjelman (ALMA) ja tavoite 1 -ohjelman lisäksi kansallista varoista. Tähän tarkoitukseen kansallisesti rahoitettaville toimintaryhmille (POMO+ -toimintaryhmät) on osoitettu varoja maatilatalouden kehittämisrahaston käyttösuunnitelmassa (MAKERA) 15 milj. mk vuonna 2001 ja varauduttu samansuuruiseen rahoitukseen vuosille 2002-2006.

1.2 Toiminnan strategia

POMO+ toimintaryhmien kehittämissuunnitelmilla tarkoitetaan paikalliseen omaehtoisuuteen perustuvaa ohjelmaperusteista kehittämistyötä, jota tehdään muutaman kunnan, seutukunnan tai niiden osien alueella. POMO+ kehittämissuunnitelmat ovat maaseudun ja saariston kehittämisen väline, jolla laajennetaan LEADER- toimintatapaa kansallisin varoin uusille alueille sekä täydennetään LEADER+ -ohjelmaa ja muuta alueellista kehittämistä. Toimintatapaa kutsutaan lyhenteellä POMO+ (Paikallisen omaehtoisuuden maaseutuohjelma).

POMO+ -toiminnassa suunnitellaan ja toteutetaan LEADER+ -ohjelman tapaan maaseudun asukkaista lähteviä paikallisia strategioita ja kehittämishankkeita, jotka tuovat alueille uusia lähestymistapoja ja toimijoita maaseudun kehittämiseen sekä uusia työtilaisuuksia ja yrityksiä. POMO+ -toiminta vahvistaa paikallista aloitteellisuutta ja seudullista, yhteistyöhön perustuvaa kehittämistyötä. Toiminnalla tuetaan yritystoiminnan verkostoitumista, paikallista työllistymistä ja saadaan liikkeelle kehitystyötä. Toiminnan on kohdistuttava maaseutualueille.

POMO+ -ryhmät toteuttavat omalla alueellaan Suomen LEADER+ -ohjelman menettelytapoja laatimansa kehittämissuunnitelman ja saamiensa vuosittaisten rahoituskehystensä puitteissa. Kukin paikallinen POMO+ -toimintaryhmä on omassa kehittämissuunnitelmassaan määritellyt omat, alueensa erityisluonteeseen soveltuvat toimenpiteet ja erityistavoitteet, jotka siten täydentävät Suomen LEADER+ -ohjelmaa ja sen toteuttamista.

Toiminnan tavoitteina on uusien ideoiden koekelu maaseudun kehittämisessä. Tämä voi sisältää esimerkiksi uusien tuotteiden, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämistä tai uudentyyppistä yhteistyötä kehittämistoimenpiteissä. Uusista ideoista parhaimpia voidaan myöhemmin jatkaa muulla rahoituksella. Tavoitteiden toteuttamisstrategia vaihtelee eri paikallisten toimintaryhmien alueilla, sillä ryhmät vastaavat kehittämissuunnitelman toimeenpanosta.

1.3 Määrälliset ja laadulliset tavoitteet

POMO+ -toiminnan yleisenä tavoitteena on maaseudun elinkeinotoiminnan ja työtilaisuuksien lisääminen. Toteuttamisessa korostetaan pilttiluonteisuutta ja innovatiivisuutta. Näiden edistäminen vahvistaa maaseutualueen vetovoimaisuutta ja erityisesti elinkeinoelämän kilpailukykyä ja valmiuksia.

Läpäisyperiaate kaikissa hankkeita rahoittavissa toimenpidekokonaisuuksissa ovat yhteistyö, verkostoituminen, kestävä kehitys sekä eri väestöryhmien tasavertaisten osallistumis- ja elinkeinomahtomuuksien parantaminen. Läpäisyperiaatetta toteutetaan pääsääntöisesti aina valittaessa rahoitettavia kehittämishankkeita.

POMO+ -toimintakauden (2001-2006) määrällisenä tavoitteena on *300 uuden työpaikan syntyminen kokopäivätoimiseksi muutettuna*. Lisäksi tavoitteena on *uudistaa tai säilyttää 130 työpaikkaa* sekä *vaikuttaa toiminnallaan 60 uuden yrityksen perustamiseen*. Lisäksi tavoitteena on *200 ohjelman aikaista työpaikkaa* kokopäivätoimiseksi työpaikoiksi muunnettuna. Tavoitteena on, että noin puolet työpaikoista kohdistuvat naisille ja noin 15 % alle 30 -vuotiaille nuorille. Toiminnan kokonaistavoitteet on esitetty tarkemmin taulukossa 1.

1.4 Ohjelman rahoitus

Hallituksen raha-asiainvaliokunta päätti 11.4.2001 toimintaryhmätyön laajentamisen (POMO+ -toimintaryhmät) kansalliseksi rahoitukseksi 15 miljoonaa markkaa vuodessa eli 90 miljoonaa markkaa ohjelmakautena 2001-2006. Määräraha osoitetaan vuosittain erikseen maatilatalouden kehittämisrahaston (MAKERA) käyttösuunnitelmassa. POMO+ -toiminta rahoitetaan yksinomaan kansallisesti, eikä Euroopan unioni osallistu sen rahoitukseen. Kansallisesta julkisesta rahoituksesta 80 % tulee valtiolta ja 20 % ryhmien toiminta-alueiden kunnilta. Aikaisempien kokemusten perusteella, POMO+ -toiminnan kokonaisrahoituksesta 70 % arvioidaan olevan julkista rahoitusta ja noin 30 % yksityistä rahoitusta.

MAKERA:n käyttösuunnitelmassa POMO+ -toimintaan osoitetun valtion rahoituksen (15 milj. mk. vuonna 2001) lisäksi kuntien rahoitusosuus on 3,75 milj. mk eli vuonna 2001 julkinen rahoitus on yhteensä 18,75 milj. mk. Kun arvioitu yksityinen rahoitus on 30 % kokonaisrahoi-

Taulukko 1. POMO+ -toiminnan tavoitteet ja seurattavat muuttajat

MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET	KPL	SEURANTAINDIKAATTORIT
Uudet (syntyneet) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	300 150 45	Uudet (syntyneet) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / Nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
Uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	130 65 20	Uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
Hankkeen / toiminnan aikaiset työpaikat (henkilötyövuotta) joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	200 100 30	Hankkeen / toiminnan aikaiset työpaikat henkilötyövuosiksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista Naiset / nuoret (alle 30 v.)
Vaikutetaan uusien yritysten syntymiseen joista naisten joista nuorten (alle 30 v.)	60 30 9	Syntyviä uusia yrityksiä , joista naiset / nuoret (alle 30) Syntyneen yrityksen yhteystiedot Syntyneen yrityksen toimiala
Koulutukset oppilastyöpäivää (7 tuntia) joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	1 000 500 150	Oppilastyöpäivää (7 tuntia), joista naiset/nuoret (alle 30 v.) Koulutukseen osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Koulutustilaisuuksien lukumäärä Koulutuksen tyyppi: laatukoulutus, markkinointiosaaminen, ympäristöosaaminen, tuotantomenetelmien uudistaminen, yrittäjyyskoulutus, tietotekniikka, hanketyökoulutus, kehittäjäkoulutus, tasa-arvokoulutus tai muu koulutus
Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	11 000 5 500 1 600	Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksien lukumäärä
Yritysten ja muiden yhteisöjen järjestäytyneitä yhteenliittymiä (yhdistykset, yritykset, osuuskunnat jne.)	21	Yhteenliittymien lukumäärä ja yhteystiedot
Positiivisesti ympäristöön vaikuttavien hankkeiden lukumäärä 20% kaikista hankkeista		Myönteisesti ympäristöön vaikuttaneiden hankkeiden lukumäärä

tuksesta, eli vuositasolla 7,0 milj. mk, on koko toimintakauden (2001-2006) indikaatiivinen rahoituskehys yhteensä 154,5 milj. mk (Liite 1).

1.5 Tiedottaminen

Paikallisia maaseudun toimintaryhmiä on informoitu ja koulutettu toimintaryhmätyöstä ja sen laajentumisesta maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän asettaman toimintaryhmätyön tukiryhmän kautta. LEADER+ -ohjelman toimeenpa-

non alkuvaiheessa maa- ja metsätalousministeriö julkaisee esitteen, joka on tarkoitettu paikallisille toimintaryhmille ja hankkeiden toteuttajille. Myös POMO+ -ryhmät voivat hyödyntää tämän esitteen informaatiota oman kehittämissuunnitelmansa toteuttamisessa. Lisäksi ministeriö laatii ryhmiä varten toimintaohjeet POMO+ -toiminnan toteuttamisesta. POMO+ -ryhmille tiedotetaan kirjeitse ja sähköpostilla ohjelman toimeenpanoon liittyvistä ajankohtaisista asioista koko ohjelmakauden ajan.

Ministeriön maaseutu- ja rakenneyksikkö tiedottaa ja kouluttaa POMO+ -ryhmiä toimeenpääntöön liittyvistä kysymyksistä kansallisen verkostoyksikön järjestämässä koulutustilaisuuksissa. Tarvittaessa ministeriö toimii kouluttajana yhdessä TE-keskusten kanssa ryhmien itse järjestämässä tilaisuuksissa. Tämä työ on jo käynnistynyt.

POMO+ -toiminnasta ja sen rahoitusmahdollisuuksista, toimenpiteistä ja toiminta-alueista saa lisäksi tietoa MMM:n ja verkostoyksikön www-sivuilta. Kaikista POMO+ -hankkeista tulee myös hakulomakkeessa oleva hankekuvaus Internet -sivuille. Näin asiasta kiinnostuneet voi-

vat tutustua hankkeisiin, joita on rahoitettu POMO+ -toiminnalla.

POMO+ -toimintaryhmät ovat vastuussa kehittämissuunnitelmansa ja sen toteuttamisen sekä saatujen tulosten yksityiskohtaisesta tiedottamisesta toiminta-alueellaan. Monella ryhmällä on omat kotisivut, joista löytyvät yhteystiedot ja ryhmän ajankohtaisia asioita mm. koulutuksesta. POMO+ -toiminnasta tiedottaa valtakunnan tasolla myös kansallinen verkostoyksikkö www -sivujensa ja kaikille toimintaryhmille ja kylätoimijoille yhteisen Maaseutuplus -lehden välityksellä.

2. POMO+ -toiminnan toteuttajat ja toiminnan rakenne

2.1 Toimintaryhmien valinta ja POMO+ -ryhmät

Maa- ja metsätalousministeriö avasi tarjouskilpailun paikallisten toimintaryhmien kehittämissuunnitelmille sen jälkeen, kun LEADER+ -yhteisöaloitteen suuntaviivat oli julkaistu Euroopan Yhteisöjen Virallisessa Lehdessä 18.5.2000 paikallisten toimintaryhmien kehittämissuunnitelmille.

LEADER+ ja POMO+ -ryhmät valittiin niiden kehittämissuunnitelmien perusteella Suomen LEADER+ -ohjelman hyväksymisen jälkeen. Valinta perustui siihen, miten hyvin ryhmien kehittämissuunnitelmissa toteutuivat toimintaryhmätyön toimintatavan yleiset kelpoisuusedellytykset, jotka ovat seuraavat: *maaseutualue, alueen toimivuus ja koko, paikallinen toimintaryhmä, kumppanuus, kolmikantaperiaate / toiminnan laajapohjaisuus, kehittämissuunnitelman strategian yhtenäisyys ja kehittämissuunnitelman kytkentä yhteen tai kahteen teemaan*. Yleisten kelpoisuusedellytysten lisäksi ryhmän kehittämissuunnitelmaa arvioitaessa käytettiin kriteereinä suunnitelman toteuttamiskelpoisuutta ja talousarvion realistisuutta sekä seuraavien periaatteiden toteutumista: *pilottiluonteisuus, siirrettävyys, täydentävyys, kestävä kehitys, tasa-arvo, taloudellinen ja muu toteuttamiskelpoisuus, elinkeinollisuus ja verkostoituminen*. Kaikilla kelpoisuusehdot täyttäneillä paikallisilla toimintaryhmillä oli tasapuolinen mahdollisuus tulla valituksi.

Maa- ja metsätalousministeriön nimittämä toimintaryhmätyöryhmä teki ministeriölle päätösesityksen valittavista ryhmistä.

Maa- ja metsätalousministeriö päätti rahoitettavien paikallisten toimintaryhmien valinnasta 19.4.2001. Vuosiksi 2001-2006 valittiin 25 LEADER+ - ja seitsemän POMO+ -toimintaryh-

mää. POMO+ -ryhmät valittiin sillä edellytyksellä, että ne täyttävät toimintaryhmille asetetut kriteerit ja toteuttavat kehittämissuunnitelman sa toimeenpanolla Suomen LEADER+ -ohjelman tavoitteita ja menettelyjä lukuun ottamatta niitä eroja, jotka kansallinen rahoitustapa tuo. Valitut POMO+ -ryhmät on esitetty taulukossa 2 sekä liitteessä 2 ja ryhmien teemat on lueteltu taulukossa 3.

Valittujen POMO+ -ryhmien ja maa- ja metsätalousministeriön välillä allekirjoitetaan *erillinen aiesopimus myöhemmin syksyllä 2001*. Toimintaryhmän lopullinen hyväksytyt kehittämissuunnitelma oikeuttaa POMO+ -ryhmän saamaan maa- ja metsätalousministeriön vuosittain täsmentämän määrän valtion rahoitusta. Valtion rahoituksen mitoituksessa otetaan huomioon kehittämissuunnitelman laatu ja ryhmän toimintaedellytykset sekä kehittämissuunnitelman toteutuksen eteneminen. Sopimus määrittelee POMO+ -ryhmän yleistä toimintaa ja kehittämissuunnitelman toimeenpanoa koskevat velvollisuudet. Paikallinen toimintaryhmä voi ohjelmakauden aikana muuttaa kehittämissuunnitelmaansa vain perustellusta syystä. Muutokset arvioi ja hyväksyy maa- ja metsätalousministeriö.

2.2 Toiminta-alueen luonnehdinta

POMO+ -toiminta on tarkoitettu maaseudun kehittämiseen ja sen elinkeinomahdollisuuksien parantamiseen, joten toiminnan hyödyn on kohdistuttava maaseutualueille eikä kaupunkialueille. Paikallisen toimintaryhmän alueen asukaslukua määritettäessä alle 15.000 asukkaan kunnat lasketaan pääsääntöisesti maaseutualueeksi. Kunnista, joiden asukasluku on 15.000 ja 20.000 asukkaan välillä, voidaan paikallisen toimintaryhmän harkinnan mukaan jättää keskusta-alue pois ryhmän toiminta-alueen asukas-

Taulukko 2. POMO+ -toimintaryhmät vuosina 2001-2006

Toimintaryhmä	Kehittämissuunnitelma	Teema	Alue
Studienfrämjandet i Österbotten r.f.	LEADER+ i svenska Österbotten, Experimentarium för hållbar landsbygdsutveckling 2000-2006	4	Kronoby, Larsmo, Nykarleby, Pedersöre, Korsholm, Korsnäs, Malax, Oravais, Maxmo, Vörå, Närpes, Kaskö, Kristinestad, Vasa landsbygdsbyar, Jakobstad landsbygdsbyar ja Karleby landsbygdsbyar
MANSIKKA / Sisä-Savon POMO ry ja Maaseudun kehittämissyhdystys Mansikka ry	Maaseudun kehittämissuunnitelma	1 ja 3	Jäppilä, Kangaslampi, Karttula, Leppävirta, Rautalampi, Tervo, Vesanto, Suonenjoki ja Varkauden maaseutualueet
Omaehtoiset Toimijat EMOT ry	VEEJ`JAKAJA kehittämissuunnitelma	2	Pieksämäen kaupunki, Pieksämäen mlk, Haukivuori, Kangasniemi, Mikkelin mlk, Mikkelin maaseutualueet, Hirvensalmi, Mäntyharju, Ristiina ja Anttola
Hämeen Linna-seudun kehittämissyhdystys	Asukaslähtöinen maaseutuohjelma LEADER+	4	Hauho, Hattula, Hämeenlinnan maaseutualueet, Janakkala, Kalvola, Lammi, Renko ja Tuulos
Länsi-Saimaan kehittämissyhdystys ry.	Saimaanrannan kehittämissuunnitelma 2000-2006	2	Lemi, Luumäki, Savitaipale, Suomenniemi, Taipalsaari, Ylämaa, Lappeenrannan maaseutualueet ja Joutseno
PROJEKTUM-työryhmä ja Idässä Itää ry - Gro i Öst rf	PROJEKTUM 2000-2006, Landsbygdens utvecklingsprogram för Östra Nyland	2	Artjärvi, Lapinjärvi, Liljendal, Loviisa, Myrskylä, Pernaja, Porvoon maaseutualueet, Pukkila, Ruotsinpyhtään eteläiset osat ja Sipoo
Länsi-Uudenmaan Kehitys LUKE ry	Hiiden talkoot, alueellinen kehittämissuunnitelma Karkkilan, Lohjan ja Vihdin asukkaita varten	2	Lohjan maaseutualueet, Vihdin maaseutualueet ja Karkkila

luvun määrittelyssä. Yli 20.000 asukkaan kunnissa keskustan kaava-alueet jätetään aina asukasluukumäärityksen ulkopuolelle. Myöskään rahoitettavia hankkeita ei voida toteuttaa keskustojen kaava-alueilla. Jos jokin kunta kuitenkin haluaa osallistua ryhmän kuntarahan maksusuuteen koko asukasluukunsa mukaisella osuudella, on tämä mahdollista.

POMO+ -toiminnan avulla toteuttavien hankkeiden pääasiallinen hyöty kohdistuu maaseutualueille. Maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutukseen liittyvät yhteishankkeet hyödyttävät sekä maaseutua että kaupunkia, mutta kaupunkialueen on osallistuttava vuorovaikutushankkeeseen muulla kuin POMO+ -rahoituksella. Ryhmän toiminta-alueen koko ei saa olla liian

suuri. Toisaalta alueen koko ei myöskään saa olla niin pieni, että se rajoittaa hankkeiden määrää tai laatua tai että huomattava osa ryhmän varoista kuluu hallinnointiin. POMO+ -toimintaryhmien asukasluku vaihtelee 30.000 - 80 000 asukkaan välillä. Ryhmän toiminta-alueen ei tarvitse olla sidoksissa kansallisiin maakuntatai muihin aluerajoihin. Ensisijaista on, että alue on tavoitteiltaan ja kehittämistarpeiltaan yhtenäinen ja että alueen muodostamisesta ollaan yhtä mieltä siten, että kehittämistyön edellyttämälle yhteistyölle on hyvät lähtökohdat.

2.3 Toiminnan rakenne

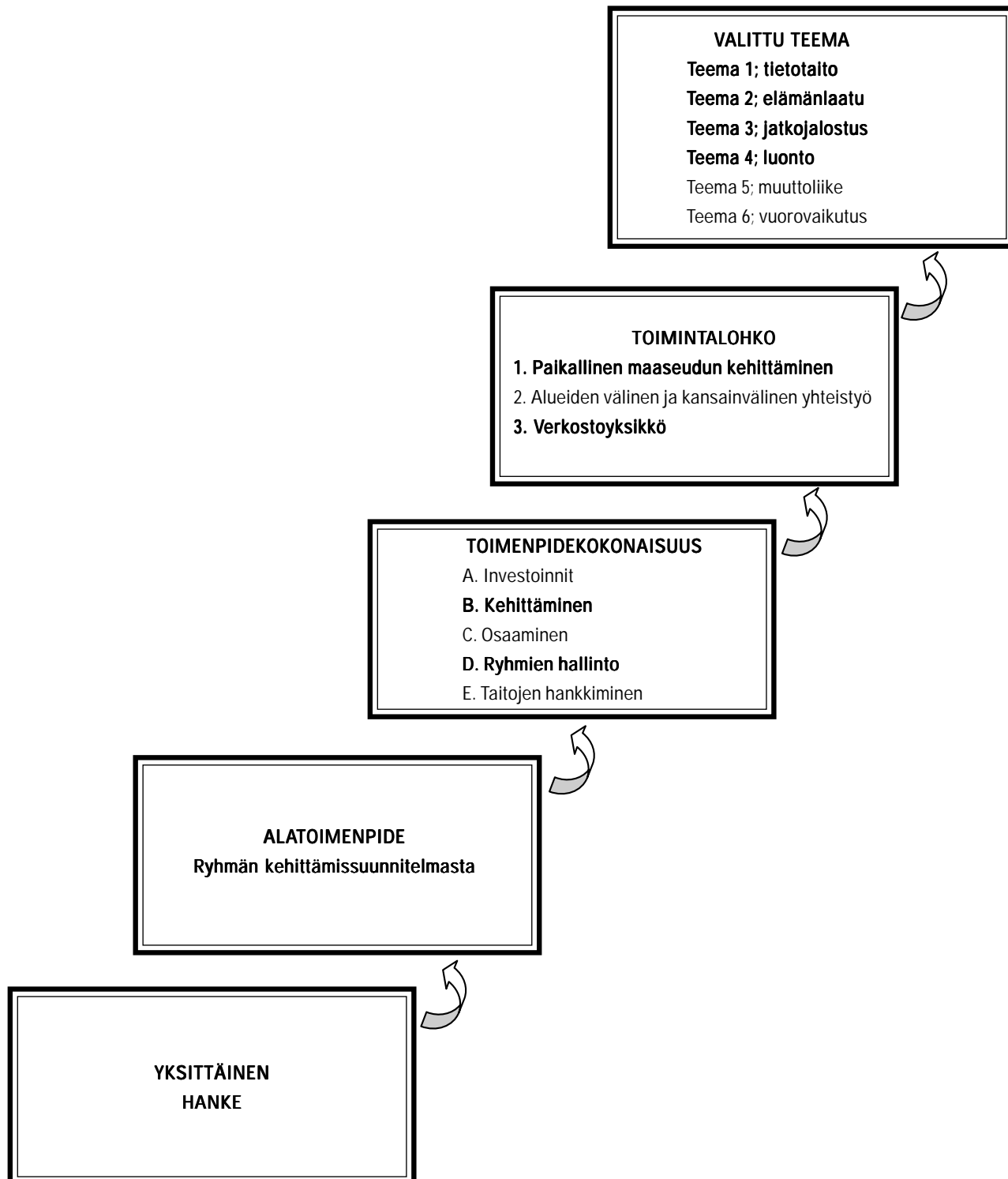
POMO+ -toiminta rakentuu pelkistetympään toimintamalliin kuin LEADER+ -ohjelma, mut-

ta sisällöltään se on lähes samanlaista. POMO+ -toiminnan rakenne on esitetty kuvassa 1. POMO+ -ryhmät ovat kytkeneet kehittämissuunnitelmansa strategia- ja toimenpideoSION yhteen tai korkeintaan kahteen teemaan (Taulukko 3). Teemat liittyvät maaseudun kehittämisen kannalta tärkeisiin asioihin. Kaikkien ryh-

män rahoittamien hankkeiden tulee osaltaan toteuttaa valittua teemaa.

POMO+ -toiminta kohdistuu ”*Paikallisen maaseudun kehittämisen -lohkoon*”. Tavoitteena on lisätä maaseudulla toimintaa, jolla on työllistävä vaikutus joko suoraan tai välillisesti. Toiminta-

Kuva 1. LEADER+ - ohjelman rakennetta toteutetaan soveltuvin osin myös POMO+ -toiminnassa.

Taulukko 3. Suomen LEADER+ -ohjelman ja POMO+ -toiminnan teemat (suluissa teemat, jotka eivät sisälly 19.4.2001 valittujen POMO+ -ryhmien kehittämissuunnitelmiin).

1. Uuden tieto-aidon ja teknologian hyväksikäyttö alueen tuotteiden ja palveluiden kilpailukyyn lisäämiseksi
2. Maaseutualueiden asukkaiden elämänlaadun parantaminen
3. Paikallisten tuotteiden jatkojalostus; erityisesti edistämällä yhteisin toimenpitein pienten tuottajien tuotteiden markkinointia
4. Luonnon- ja kulttuuristen voimavarojen hyödyntäminen, esimerkiksi NATURA 2000 -alueiden tarjoamat mahdollisuudet
5. (Maaseudulta kaupunkiin suuntautuvan muuttoliikkeen hidastaminen ja maaseudulle suuntautuvan muuttoliikkeen edistäminen)
6. (Maaseudun ja kaupunkien vuorovaikutuksen lisääminen)

lohkosta rahoitetaan sellaisia maaseudun kehittämishankkeita, jotka toteutetaan paikallisen toimintaryhmän toiminta-alueella ja joiden lähtökohtana on paikallisten asukkaiden tai elinkeinonharjoittajien ideat ja tarpeet.

Jos ryhmät haluavat toteuttaa *alueiden väliseen yhteistyöhön liittyviä hankkeita*, on ne rahoitettava toimintalohko 1 (Paikallinen maaseudun kehittäminen) hankerahasta.

Kaikille paikallisille toimintaryhmille on perustettu vuonna 2000 *yhteinen verkostoyksikkö*, mikä tarjoaa verkostopalveluja kaikille toimintaryhmille rahoituslähteestä katsomatta. Verkostoyksikköön liittyvät tehtävät on rahoitettu vuosina 2000 ja 2001 ja rahoitetaan jatkossakin kokonaan kansallisin varoin.

Pääosa rahoituksesta käytetään *kehittämissankkeiden rahoittamiseen* ryhmän toiminta-alueella sekä osa *paikallisen toimintaryhmän* hallinnosta ja toimiston ylläpidosta aiheutuviin kustannuksiin.

POMO+ -ryhmät voivat halutessaan, *toteuttaa pienimuotoisia yrityshankkeita* yritysten toimintaedellytysten selvittämiseksi tai uuden yritystoiminnan käynnistämiseksi ja muita esim.

kehittämishankkeisiin liittyviä investointeja hankerahoituksen (Toimenpidekokonaisuus B, kehittäminen) puitteissa. Suomen Kuntaliitto suosittaa, että kuntarahaa ei käytetä yritysten investointihankkeisiin. Maa- tai puutarhatalouteen liittyviä investointeja ei rahoiteta POMO+ -toiminnan kautta kuten ei myöskään maaseutumatkailuun liittyviä rakennusinvestointeja.

POMO+ -toiminnassa voidaan myöntää avustusta yritystoiminnan investointeihin, käynnistämiseen ja kehittämiseen. Tukea voidaan myöntää maaseutuyrityksille ja ns. ketjuyrityksille. Maaseutuyrityksellä tarkoitetaan maa- ja metsätaloutta harjoittavaa yritystä sekä yritystä, joka harjoittaa maa- ja metsätalouden yhteydessä muuta alkutuotantoa tai muuta pienimuotoista yritystoimintaa. Ketjuyrityksellä tarkoitetaan yritystä, joka toimii sopimusjärjestelyin maaseutuyritysten kanssa osana palvelujen tai tuotteiden jalostus-, jakelu- tai myyntiketjua. Tukea ei siis voida lainkaan myöntää yritykselle, jolla ei ole kytkentää maatalouteen tai muihin maaseutuyrityksiin. Käynnistystukea ei myönnetä Annex I -tuotteiden tuotannon käynnistämiseen. Investointitukea puolestaan ei myönnetä tavanomaisiin maatalainvestointeihin.

Taulukko 4. Kehittäminen (toimintaryhmien hankeraha, TPK B); tavoitteet ja seurattavat asiat.

MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET	KPL	SEURANTAINDIKAATTORIT
Uudet (syntyneet) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	300 150 45	Uudet (syntyneet) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
Uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	130 65 20	Uudistetut (säilytetyt) työpaikat kokopäivätoimiseksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Syntyneen työpaikan yhteystiedot
Hankkeiden / toiminnan aikaiset työpaikat (henkilötyövuotta) joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	140 70 20	Hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat henkilötyövuosiksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.)
Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	4 000 2 000 600	Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Tiedotus- ja aktivointitilaisuuksien lukumäärä
Yritysten ja muiden yhteisöjen järjestäytyneitä yhteenliittymiä (yhdistykset, yritykset, osuuskunnat jne)	21	Yhteenliittymien lukumäärä ja yhteystiedot
LISÄKSI SEURATAAN:		
Hankkeessa tehtyjä kyläsuunnitelmia kpl		
Rahoitettujen hankkeiden lukumäärä		
Naisille ja nuorille suunnattujen hankkeiden lukumäärä		
Hankkeeseen osallistuneiden yritysten ja yhteisöjen lukumäärä		
Ympäristöä parantavien hankkeiden lukumäärä		
LAADULLISET TAVOITTEET	Arviointia varten kerättävät seurantaliedot	
Hankkeiden ympäristövaikutukset	Ympäristövaikutuslomake tai sanallinen kuvaus	
Hankkeiden tasa-arvovaikutukset	Seurantaindikaattoreissa seurataan miesten, naisten ja nuorten osuutta tuloksista.	
Ympäristön viihtyisyyden parantaminen	Ympäristövaikutuslomake tai sanallinen kuvaus	
Kestävän kehityksen periaatteiden toteutuminen sekä ympäristöön että sosiaaliin ja kulttuuriin tekijöihin liittyen	Ympäristövaikutuslomake tai sanallinen kuvaus	
Ympäristöä parantavien toimenpiteiden edistäminen.	Ympäristövaikutuslomake tai sanallinen kuvaus	
Paikallisen kulttuurin edistäminen	Ympäristövaikutuslomake tai sanallinen kuvaus	
Innovatiivisuus	Lomake, uusien innovaatioiden lukumäärä (liittyy palveluihin, toimintatapoihin, tuotantomenetelmiin tai tuotteisiin). Sanallinen kuvaus	

POMO+ -toiminnassa voidaan perustellusti rahoittaa hankerahoituksen puitteissa sellaista, *pääasiassa pienimuotoista koulutusta*, jota ei ole saatavissa muualta ja jonka avulla voidaan ratkaista paikallisten toimintaryhmien toiminta-alueiden erityisongelmia. Ammatillista tai muuta peruskoulutusta ei POMO+ -toiminnassa voida rahoittaa.

Täysin uudet toimintaryhmät voivat rahoittaa erillisinä omina hankkeina toimintaryhmätyön toimintatavassa välttämättömien taitojen hankkimisesta aiheutuvat kustannukset hankerahoituksen (Toimenpidekokonaisuus B, kehittäminen) puitteissa.

2.4 Kehittäminen ja toimintaryhmien hankeraha (TPK B)

Hanketoiminnan tavoitteena on kehittää ja monipuolistaa maaseudun elinkeinorakennetta sekä parantaa maaseudun viihtyisyyttä elinympäristönä kestävä kehityksen periaatteet huomioon ottaen. Lisäksi tavoitteena on ympäristöä parantavien toimenpiteiden edistäminen. Taulukossa 4 on esitetty hanketoiminnan tavoitteet. Lisäksi paikallisella toimintaryhmällä voi olla omia kehittämissuunnitelmaansa liittyviä indikaattoreita.

Toiminnassa rahoitetaan kehittämishankkeita, jotka edistävät maaseudun elinkeinomahdollisuuksia tai maaseudun vetovoimaa asuinpaikkana. Lisäksi rahoitetaan ympäristöhankkeita, yhteistyöverkostoja ja muuta sosiaalista pääomaa

lisääviä hankkeita sekä paikallisen kulttuurin edistämisestä ja hyödyntämisestä.

Vastuuviranomaisina toimivat maa- ja metsätalousministeriö ja työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastot. *Käytettävä hyväksyttävä valtiontukijärjestelmä* on Maaseutuelinkeinojen rahoitusjärjestelmä. *Tukimuotona* käytetään avustuksia. *Lopulliset tuen vastaanottajat* ovat maaseudun asukkaat (yksittäiset henkilöt tai useammat henkilöt yhdessä) sekä paikalliset yhteisöt ja säätiöt. Lopullisia hyödynsajia ovat maaseudun asukkaat, paikalliset yhdistykset ja muut yhteisöt, maaseudun mikro- ja pienyritykset.

POMO+ toiminnassa hanketoiminnan julkisen rahoituksen varaus vuosille 2001-2006 on yhteensä 95,6 miljoonaa markkaa, josta valtion rahoitusta on 76,5 miljoonaa markkaa. Lisäksi hankerahoitukseen arvioidaan saatavan yksityistä rahoitusta 42,0 miljoonaa markkaa (Ks. liite 1 ja taulukko 5).

2.5 Toimintaryhmien hallintoraha (TPK D)

Hallintorahasta rahoitetaan paikallisen toimintaryhmän kehittämissuunnitelman toteuttamiseen liittyviä ja sitä edistäviä tehtäviä. Tähän kuuluvat mm. toimihenkilöiden palkkaus ja matkat, toimistokulut sekä ryhmän toiminnasta ja kehittämissuunnitelmasta tiedottaminen toiminta-alueella. Hallintorahaa ei voida käyttää peruskielitaidon, -kirjanpito- tai ATK-taitojen hankkimiseen. Rajaus on sama kuin LEADER+ -ohjelmassa.

Taulukko 5. Kehittäminen (toimintaryhmien hankeraha, TPK B); rahoitus vuosittain 2001 – 2006.

Tpk B	Kokonaiskustannukset	Julkinen rahoitus				Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonaiskustannuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	Valtion rahoitus	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuksista %		
mk	22 937 500	15 937 500	12 750 000	3 187 500	100	7 000 000	30,5
euro	3 857 810	2 680 495	2 144 396	536 099	100	1 177 315	30,5

Paikallisen toimintaryhmän on pidettävä hallintokulunsa kohtuullisina. Lähtökohtana on, että ryhmän toiminta-alueen kunnat rahoittavat vähintään 20 prosenttia hallintokustannuksista. Hallinto voidaan rahoittaa kokonaan julkisista varoista. Hallintokustannusten osuus on korkeintaan 15 prosenttia toiminnan julkisesta rahoituksesta, mikä on kaikkien toimintaryhmien yhteinen periaate.

POMO+ toiminnassa ryhmien hallinnon julkisen rahoituksen varaus vuosille 2001-2006 on

yhteensä 16,8 miljoonaa markkaa, josta valtion rahoitusta on 13,5 miljoonaa markkaa (Taulukko 7 ja liite 1).

2.6 Alueiden välinen yhteistyö

POMO+ -toiminnassa voidaan perustellusti rahoittaa kehysten puitteissa alueiden välisiä ja kansainvälistä toimintaa, jotka ovat pääasiassa pienimuotoista toimintaryhmien välisiä verkostoitumiseen liittyviä kehittämishankkeita. Tavoitteena on rohkaista ja tukea yhteistyötä eri

Taulukko 6. Paikallisten toimintaryhmien hallintoraha (TPK D); tavoitteet ja seurattavat asiat:

MÄÄRÄLLISET TAVOITTEET	Kpl	SEURANTAINDIKAATTORIT
Toiminnan / hankkeiden aikaiset työpaikat (henkilötyövuosi) Joista naiset joista nuoret (alle 30 v)	60 30 10	Hankkeen / ohjelman aikaiset työpaikat henkilötyövuosiksi muutettuna sekä niiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.)
Aktivointi- ja tiedotustilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä joista naiset joista nuoret (alle 30 v.)	7 000 3 500 1 000	Aktivointi- ja tiedotustilaisuuksiin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.) Aktivointitilaisuuksien lukumäärä
LISÄKSI SEURATAAN:		
Oppilastyöpäivää (7 tuntia), joista naiset / nuoret (alle 30 v.)		
Koulutukseen osallistuneiden henkilöiden lukumäärä, joista naiset / nuoret (alle 30 v.)		
Koulutustilaisuuksien lukumäärä		
Rahoitettujen hankkeiden lukumäärä		
Käsiteltyjen hankkeiden lukumäärä		
Toteutettavuusselvitykset (lukumäärä) ja niiden aihe		
Ryhmän toimittamien lehtien, esitteiden yms. lukumäärä ja levikki		
Ryhmän toiminnasta kertovien lehtiartikkeleiden lukumäärä		
LAADULLISET TAVOITTEET	Arviointia varten kerättävät seurantatiedot	
Kolmikantaperiaatteen toteutuminen	Hallituksen jäsenet ja heidän edustamansa tahot	
Avoimuus ja paikallisten ihmisten osallistumismahdollisuudet	POMO+ ryhmän jäsenmäärä ja jäsenien edustamat tahot, ryhmän kokouksiin osallistuneiden lukumäärä ja hallituksen vaihtuvuus	
Toiminnan tehokkuus	Hakemusten käsittelyaika, keskiarvo vuorokausina	

Taulukko 7. Paikallisten toimintaryhmien hallinto (hallintoraha, TPK D) rahoitus vuosittain 2001 – 2006.

Tpk B	Kokonais- kustannukset	Julkinen rahoitus				Yksityinen rahoitus	Yksityisen rahoituksen osuus kokonais- kustannuksista %
		Julkinen rahoitus yhteensä	Valtion rahoitus	Kunnat	Valtion ja kuntien osuus julkisista kustannuksista %		
mk	2 812 500	2 812 500	2 250 000	562 500	100	0	0
euro	4 73 028	473 028	378 423	94 605	100	0	0

alueellisten toimijoiden välillä: Suomen paikallisten toimintaryhmien välillä (alueiden välinen yhteistyö) ja eri maiden paikallisten toimintaryhmien tai vastaavien ryhmittymien välillä (kansainvälinen yhteistyö). Ainoastaan POMO+ -ryhmien kulut voidaan kuitenkin kattaa POMO+ -toiminnan rahoituksesta ja muiden yhteistyökumppaneiden on hankittava oma osuutensa rahoituksesta muusta lähteestä.

2.7 Verkostoituminen

Kansallisen verkostoyksikön tehtävänä on tiedonvälitys ja yhteydenpito kaikkien toimintaryhmien sekä muiden asiasta kiinnostuneiden välillä. Verkostoyksikkö tiedottaa toimintaryhmytyöstä ja sitä soveltavien ohjelmien toteutuksen etenemisestä ylläpitämiensä www -sivujen ja julkaisemansa lehden välityksellä. Lisäksi verkostoyksikkö järjestää toimintaryhmytyöhön

liittyviä koulutustilaisuuksia aihealueista tai teemoista, joita paikalliset toimintaryhmät pitävät tarpeellisina.

Paikalliset toimintaryhmät osallistuvat aktiivisesti kansallisen verkostoyksikön toimintaan. Lisäksi suositellaan myös ryhmien oma-aloitteista, keskinäistä verkostoitumista. Kansallisen verkostoyksikön paikallisille toimintaryhmille tuottamat palvelut ovat ryhmille pääsääntöisesti maksuttomia.

2.8 Tekninen apu

POMO+ -toimintaryhmien kehittämissuunnitelmien toimeenpanosta, hallinnosta, seurannasta ja arvioinnista ei aiheudu erillisiä kustannuksia, koska työ tehdään tavanomaisena virkatyönä niin keskus- kuin aluehallinnossa. *Siten käytössä ei ole teknistä apua.*

3 POMO+ -toiminnan hallintomalli

3.1 Toiminnan hallinnointi

POMO+ -toiminnan hallintomalli on esitetty liitteessä 3. *Maa- ja metsätalousministeriö* toimii POMO+ -toiminnan hallintoviranomaisena. Ministeriö määrittelee kullekin valitulle POMO+ -ryhmälle vuosittaiset rahoituskehyyset maatilatalouden kehittämisrahaston vuotuisen käyttösuunnitelman puitteissa, johon sisältyy myös ryhmien käytettävissä oleva hallintoraha. Maa- ja metsätalousministeriö on asettanut keskushallinnon tasolla kumppanuusperiaatteen toteutumisen varmistamiseksi *toimintaryhmätyöryhmän*, jonka yhtenä tehtävänä on valintakriteerien valmistelu, tiedottaminen, ryhmien valinnan valmistelu ja päätösesityksen tekeminen MMM:lle sekä POMO+ -toiminnan toteuttamiseen liittyvien valtakunnallisesti koordinoitavien asioiden valmistelu.

POMO+ -toiminnan toteuttamiseen liittyvät hankepäätökset tehdään työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutusosastolla toimintaryhmän esitettyä hanketta rahoitettavaksi. Maa- ja metsätalousministeriö siirtää kunkin TE -keskuksen maaseutusosaston käytettäväksi vuosittain myöntövaltuuden, joka vastaa suuruudeltaan kyseisen TE -keskuksen alueella toimivien POMO+ -ryhmille myönnettyjen rahoituskehyyten yhteenlaskettua määrää.

POMO+ -toiminta perustuu maaseutuelinkeinon rahoituslakiin (329/1999), valtioneuvoston asetukseen maaseudun kehittämisestä (609/2000), valtioneuvoston asetukseen LEADER+ -yhteisöaloiteohjelman toimeenpanosta (514/2001, maa- ja metsätalousministeriön asetukseen maaseudun kehittämissankkeisiin myönnettävän tuen kohdentamisesta vuonna 2001 (231/2001) (kohdentamisesta päätetään vuosittain maa- ja metsätalousministeriön asetuksella), maa- ja metsätalousministeriön asetukseen maa-

tilatalouden rakennetuen ja vastaavaan yritystoimintaan myönnettävän tuen kohdentamisesta vuonna 2001 (149/2001) (kohdentamisesta päätetään vuosittain maa- ja metsätalousministeriön asetuksella) sekä maa- ja metsätalousministeriön asetukseen maaseudun kehittämistoimenpiteitä tuettaessa noudatettavasta menettelystä (948/2000)).

3.2 Hakumenettely

Hanketoimintaan liittyviä hakulomakkeita liitteeseen ja hakuohjeineen on saatavissa sekä paikallisista toimintaryhmistä että ao. työvoima- ja elinkeinokeskuksista. POMO+ -toimintaan liittyviä tukia saa hakea ympäri vuoden, mutta paikallisella toimintaryhmällä on oikeus halutessaan jaksottaa hakemusten vastaanottoa, kuitenkin vähintään neljään jaksoon vuodessa.

Paikallisella toimintaryhmällä on velvollisuus tiedottaa alueellaan rahoitusmahdollisuuksista. Yksittäisen hankkeen tukihakemus toimitetaan siihen toimintaryhmään, jonka alueella kehittämishanke tullaan toteuttamaan.

Paikallinen toimintaryhmä merkitsee hakemukseen päivämäärän, jolloin hakemus on saapunut paikalliselle toimintaryhmälle. Toimintaryhmä tarkastaa hakemuksen vastaanottamisen yhteydessä, että hakemuksessa on kaikki tarpeelliset tiedot ja tarvittavat liitteet ja pyytää tarvittaessa hakijaa täydentämään hakemustaan sekä opastaa hakijaa hakemukseen liittyvissä asioissa.

Hakemus käsitellään paikallisen toimintaryhmän hallituksessa ja hallitus tekee päätöksen siitä, esittääkö se hanketta rahoitettavaksi. Paikallisen toimintaryhmän hallituksen käsitellessä hakemuksia hallituksen jäsenten tulee noudattaa

hallintomenettelylain (598/1982) esteellisyyssäännöksiä. Ryhmä toimittaa hakemuksen sekä sitä koskevan perustellun lausuntonsa alueensa työvoima- ja elinkeinokeskukselle. Hakemus tulee vireille sinä päivänä, kun hakemus merkitään työvoima- ja elinkeinokeskuksen diaariin. Tästä päivästä lähtien hankkeen kustannukset ovat hyväksyttäviä. Paikallisen toimintaryhmän ja työvoima- ja elinkeinokeskuksen on käsiteltävä hakemus viipymättä.

3.3 Rahoitettavien hankkeiden valinta

Toimintaryhmän kehittämissuunnitelmaa toteuttavien hankkeiden valintaperiaate on, että ainoastaan *paikallislähtöiset* hankkeet rahoitetaan. Hankkeet ovat *pilottiluonteisia* ja ne sisältävät kokeilevaa toimintaa, joka on uutta paikallisen toimintaryhmän alueella. Rahoitettavien hankkeiden on tuettava paikallisen toimintaryhmän *kehittämissuunnitelmaa ja sen toteuttamista*.

Rahoitettavissa hankkeissa kokeillaan uudenlaista toimintaa tai uusia menetelmiä tai hankkeen toteuttajina ovat sellaiset tahot, jotka eivät ole aikaisemmin tehneet yhteistyötä. Hankkeiden on täydennettävä muita maaseudun kehittämissuunnitelmia. Sellaisia hankkeita ei voida rahoittaa, jotka saavat rahoitusta jostain EU:n rahoituslähteestä.

Rahoitettavien hankkeiden on tuettava *lisäarvoa maaseudulle*, esimerkiksi lisättävä asukkaiden hyvinvointia. Hankkeiden on oltava *siirrettäviä*, toisin sanoen niiden ideoita ja toimintatapoja voidaan hyödyntää myös muilla maaseutualueilla. Siirrettävyyttä edistää hankkeista ja niiden toteuttamisesta tiedottaminen. Se tarkoittaa sitä, että hankkeiden tulokset annetaan myös muiden käyttöön.

Paikallisen toimintaryhmän tehtävä on osaltaan varmistaa, että rahoitettava hanke *on taloudellisesti toteuttamiskelpoinen*. Hankkeeseen on myös saatava riittävästi hakijan omaa rahaa.

Jotta hanke on elinkelpoinen, tavoitteena on, että toiminta pystyy jatkumaan ilman tukea sen jälkeen, kun hanke on päättynyt. POMO+ -toiminnan tavoitteena on parantaa maaseudun *elinkeinomahtollisuuksia*, joten etusijalla ovat toimenpiteet, joilla on myönteistä vaikutusta työllisyyteen myös pitkällä aikavälillä.

3.4 Hankepäättösten tekeminen

Työvoima- ja elinkeinokeskus päättää yksittäisistä hankkeista kansallisen lainsäädännön, ryhmän kehittämissuunnitelman ja toimintaryhmän tekemän esityksen mukaisesti. Rahoitettava viranomaisen tekee päätöksen valtion rahoitusosuudesta. Paikallisen toimintaryhmän tehtävänä on huolehtia hankkeen kuntarahoitusosuudesta. Toimintaryhmä saa eri hakemuksella vuosittain määrärahan toimintaansa ja hallintoonsa varten maa- ja metsätalousministeriön päätöksellä.

Toimintaryhmällä on yksinoikeus esittää hankkeita rahoitettavaksi sille osoitetusta kehyksestä. TE-keskus päättää avustuksen myöntämisestä toimintaryhmän lausunnon perusteella. Rahoituspäätöksen tekee se TE -keskuksen maaseutuosasto, jonka alueella paikallisen toimintaryhmän toimialue sijaitsee. Täydentävyyden varmistamiseksi hankkeet tulee käsitellä joko TE -keskuksen hanketyöryhmässä, maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristössä, maakunnan yhteistyöryhmän maaseutujaostossa tai muussa alueella sovittavassa ryhmässä. Työvoima- ja elinkeinokeskuksella on oikeus poiketa paikallisen toimintaryhmän esityksestä vain erittäin perustellusta syystä. Erittäin perustelluna syynä on pidettävä esitetyn toiminnan säädöstenvastaisuutta.

Myöntäessään tukea viranomaisen ottaa huomioon *toimintaryhmän lausunnon, kansallisen lainsäädännön, myöntövaltuudet ja toimintaryhmän käytettävissä olevan rahoituskehiksen*. Viranomaisen on käsiteltävä hakemus viipymättä. Tavoitteena on, että päätöksentekomenettely

kestäisi työvoima- ja elinkeinokeskuksessa korkeintaan kaksi kuukautta.

Kehittämishankkeissa myöntämispäätös tehdään joko kutakin hankkeen toteuttamisvuotta kohden erikseen tai enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Päätös on perusteltava. Perusteina käytetään ryhmän lausunnossaan esittämiä perusteita tai viranomaisen laillisuusharkinnan rajoissa käyttämiä hylkäysperusteita. Tukipäätös lähetetään hakulomakkeen mukaiselle hakijalle sekä tiedoksi paikalliselle toimintaryhmälle.

Myös paikallisten toimintaryhmien on otettava huomioon lainsäädännössä esitetyt tuen myöntämisen edellytykset. Erityisesti ryhmien on huolehdittava siitä, *että niiden esittämät hankkeet ovat sekä POMO+ -toiminnan ja ryhmän oman kehittämissuunnitelman mukaisia.*

3.5 Kehittämishankkeiden tukitasot

POMO+ -toiminnassa maksimitukitasot noudattavat samaa linjaa kuin tavoite 1 -ohjelmissa,

alueellisessa maaseudun kehittämissuunnitelmassa (ALMA) ja LEADER+ -ohjelmassa. Esitetyt tukiprosentit ovat enimmäistukitasoja, eikä niitä siten ole tarkoitus käyttää hankkeiden pääsääntöisinä tukitasoina.

Hankkeiden elinkelpoisuus edellyttää hakijan valmiutta osallistua hankkeeseen myös omin varoin. Ilman riittävää yksityisen rahan osuutta hankkeelle tulee helposti likviditeettiongelmia, jolloin koko hankkeen toteutuminen vaarantuu. Rahoitusta saaville hankkeille maksetaan avustus aina jälkikäteen toteutuneiden kustannusten mukaisesti lukuun ottamatta ensimmäistä ennakkoerää.

POMO+ -toiminnan yksityisen rahoituksen osuudeksi on arvioitu noin 30 % ohjelman kokonaisrahoituksesta. Yksityisen rahoituksen toteutumista seurataan koko toteuttamiskauden ajan. Mikäli maksimitukiprosentteja käytetään säännönmukaisesti, *ei ohjelman yksityinen rahoitusosuus toteudu. Yksityisen rahoituksen pieni osuus voi alentaa ryhmän seuraavien vuosien rahoituskehyksiä.*

POMO+ -toiminnassa käytettävät maksimitukitasot ovat:

– POMO+ toimintaryhmien hallintoraha	100 %
– Taitojen hankkinen	100 %
– Koulutushankkeet	enintään 90 %
– Kehittämishankkeet	enintään 90 %
– Kehittämishankkeisiin sisältyvät investoinnit	enintään 75 %
– Maatilakyläkentäiset yritysinvestoinnit	enintään 50 %
– Muut yritysinvestoinnit	(tukialueiden tuki-%:n mukaan)
– Yritysten kehittämistuki (de minimis) yrityksen toimintaedellytyksien selvittämiseen	enintään 90 %
– Yritysten kehittämistuki (de minimis)	enintään 75 %
– Käynnistystuki yritystoiminnan aloittamiseen/laajentamisen yhteydessä työntekijöiden palkkaukseen	enintään 45 %
– Hankkeiden toteutettavuusselvitykset	
* kun toteuttajana julkisyhteisö	enintään 100 %
* muu toteuttaja	enintään 80 %

3.6 Tavoitteiden toteutumisen seuranta ja arviointi

Hakija määrittelee hakulomakkeessa hankkeen määrälliset ja laadulliset tavoitteet. Toimenpidekokonaisuuksien tavoitteiden toteutumista seurataan kaikille POMO+ -toimintaryhmille yhteisten tulostittareiden avulla. Kukin paikallinen toimintaryhmä voi ottaa lisäksi käyttöön kehittämissuunnitelmansa ja sen painopisteiden mukaisia omia tulostittareita.

Tuensaajalle lähetetään indikaattorilomake rahoituspäätöksen mukana. Tuensaaja täyttää indikaattorilomakkeeseen hankkeen tuloksia koskevat tiedot hankkeen hakuvaiheessa ja loppumaksatushakemuksen yhteydessä. Ilman täytettyä indikaattorilomaketta viimeistä maksuserää ei makseta. TE-keskus syöttää indikaattoritiedot hankerekisteriin loppumaksatuksen yhteydessä. Lisäksi tuensaajat ovat hankkeen päättymisen jälkeenkin velvollisia pyydettäessä antamaan hanketta koskevia seurantatietoja viranomaisille ja arvioitsijoille.

4. Toiminnan valvonta

POMO+ - toiminnan valvonta sisältää hallinnolliset tarkastukset sekä paikan päällä tehtävät tarkastukset. Lisäksi tarkastetaan tukien toimeenpanoa sekä hallinnollisten tarkastusten ja valvontojen toteutumista.

Maa- ja metsätalousministeriö toimii hallintoviranomaisena. Hallintoviranomaisena sen velvollisuutena on järjestää varojen käytön valvonta varmistamalla tuen myöntämiselle ja maksamiselle annettujen ehtojen noudattaminen. Ministeriön työjärjestyksen mukaisesti jaetaan toimeenpanovastuu valvonnassa niin, että vastuu POMO+ -toiminnan paikan päällä tehtävistä tarkastuksista on valvontayksiköllä ja muu toimeenpanoon liittyvä vastuu maaseutu- ja rakennyksiköllä. POMO+ -toimintaryhmien velvollisuus on seurata osaltaan hankkeiden etenemistä sekä varojen käyttöä.

Hallinnolliset tarkastukset

Hallinnolliset tarkastukset käsittävät jokaisen tukihakemuksen ja maksatushakemuksen yhteydessä suoritettavat tarkastukset. Työvoima- ja elinkeinokeskusten maaseutuosastot suorittavat hallinnolliset tarkastukset maa- ja metsätalous-

ministeriön tukia hallinnoivan yksikön ohjeistuksen perusteella.

Paikan päällä tehtävät tarkastukset

Maa- ja metsätalousministeriön valvontayksikkö vastaa paikan päällä tehtävien (5 prosentin otanta) perustuvien tarkastusten järjestämisestä vuosittaisen valvontasuunnitelmansa mukaan. Maa- ja metsätalousministeriö voi asetuksella säätää, että valvonnassa käytetään apuna työvoima- ja elinkeinokeskuksia tai muita viranomaisia tai asiantuntijoita. Tarkastusotannan valinnassa otetaan huomioon eri tyyppiset ja kokoiset hankkeet. Otantoihin perustuvat tarkastukset kattavat kaikki toiminnassa esitetyt kehittämistoimenpiteet, myös toimintaryhmien hallintorahasta tehdyt hankepäätökset. Kaikki POMO+ -ryhmät tarkastetaan toimintakauden aikana vähintään kerran.

Paikan päällä tehtävissä tarkastuksissa käsitellään hankkeen toiminta, tulokset, kirjanpito, rahoituksen toteutuminen ja raportointi sekä kustannusten tukikelpoisuus. Lisäksi tarkastetaan tukipäätösten ja maksatuspäätösten oikeellisuutta tarkastamalla työvoima- ja elinkeinokeskusten tekemien hallinnollisten tarkastusten laatua.

5. Toiminnan väli- ja loppuarviointi sekä itsearviointi

POMO +-toiminnan arviointi koostuu toimeenpanoasiakirjan toteutumisen *väli- ja loppuarvioinneista sekä ryhmien suorittamasta vapaaehtoisesta itsearvioinnista*. Arvioinnin tavoitteena on tarkastella, miten hyvin POMO+ -toiminta, paikalliset toimintaryhmät ja yksittäiset hankkeet tarjoavat ratkaisuja maaseudun elinvoimaisuuden vahvistamiseksi. Tavoitteena on tutkia myös, miten on toteutunut toiminnan pilottiluonteisuutta edistävät toimet sekä alhaalta ylöspäin -periaate. Arvioinnissa tarkastellaan myös, miten paikallisten toimintaryhmien päätöksenteko toimii käytännössä.

Arvioinnissa tarkastellaan POMO+ -toiminnan laadullisten ja määrällisten tavoitteiden saavuttamista sekä toiminnan alueellisia vaikutuksia. Arvioinnissa tarkastellaan paikallisten toimintaryhmien toiminnan toteutumista suhteessa niiden kehittämissuunnitelmiin sekä valtakunnallisiin linjauksiin ja tavoitteisiin. Toimintaryhmätyön periaatteiden toteutumista arvioidaan erityisesti ryhmien antamien laadullisten kuvausten kautta. Lisäksi tarkastellaan mm. paikallisten asukkaiden osuutta toimintaryhmän hallinnossa.

Maa- ja metsätalousministeriö järjestää POMO+ -toiminnan arvioinnin. Arvioitsijan tehtävänä on avustaa myös MMM:n asettamaa toimintaryhmätyöryhmää. Arvioitsijaa voidaan tarvittaessa pyytää osallistumaan työryhmän kokouksiin. Maa- ja metsätalousministeriö valitsee toimintaryhmätyöryhmän esityksestä arviointien suorittajiksi ulkopuoliset arvioitsijat. Väliarvioinnin suorittava arvioitsija valitaan paikallisten toimintaryhmien valinnan ja hanke-toiminnan käynnistymisen jälkeen. POMO+

-toiminnan loppuarvioinnin suorittaja valitaan toimintakauden loppupuolella.

POMO+ -toiminnan seurantaindikaattoreiden määrää on vähennetty LEADER+ -ohjelmaan verrattuna vain sellaisiin indikaattoreihin, jotka ovat erityisen tärkeitä toiminnan etenemisen seurannan kannalta. Arvioinnissa käytetään virallisia seurantaindikaattoritietoja, jotka saadaan Hanke2000 -seurantajärjestelmästä. Näitä tietoja täydennetään toimintaryhmien mahdollisesti itse määrittelemillä ja keräämillä seurantatiedoilla. Viranomaisten sekä paikallisten toimintaryhmien tehtävänä on huolehtia, että arvioinnin tekijöillä on käytettävissään kaikki keskeisimmät asiakirjat sekä hankkeiden seurantatiedot.

Arvioitsija toimittaa väliarvioinnin tulokset MMM:lle POMO+ -toiminnan puolivälissä ja loppuarvioinnin maa- ja metsätalousministeriön myöhemmin ilmoittamana ajankohtana. Arviointien tarkemmat vaatimukset vahvistaa MMM toimintaryhmätyöryhmän esityksen pohjalta. *Väliarvioinnin perusteella toimintaryhmien rahoituskehyksiä voidaan muuttaa ottaen huomioon ryhmien kehittämissuunnitelmien tavoitteiden toteutuminen.*

Virallisen seurannan lisäksi paikallisten toimintaryhmien on hyvä arvioida itse omaa toimintaansa. *Itse arvioinnin* avulla ryhmät pystyvät seuraamaan oman toimintansa tuloksellisuutta. Itse arvioinnissa kiinnitetään huomiota ryhmän kaikkiin eri toimintalohkoihin. Toimintaryhmät valitsevat itse tarkoituksenmukaisimman tavan itse arvioinnilleen.

Liite 1

POMO+ -toimintaryhmien kehittämissuunnitelmien toteuttaminen: Indikatiivinen rahoituskehys vuosille 2001 – 2006

(Hankeraha = tarkoittaa toimintalohko 1, toimenpidekokonaisuus B)

(Hallintoraha = tarkoittaa toimintalohko 1, toimenpidekokonaisuus D)

Kokonaisrahoitustaulukko mk

	Kokonais- rahoitus	Julkinen rahoitus			Yksityinen rahoitus
		Julkinen rahoitus yhteensä	Valtion rahoitus	Kunta- rahoitus	
Vuosi 2001					
Hankeraha	22 937 500	15 937 500	12 750 000	3 187 500	7 000 000
Hallintoraha	2 812 500	2 812 500	2 250 000	562 500	0
Yhteensä	25 750 000	18 750 000	15 000 000	3 750 000	7 000 000
Vuosi 2002					
Hankeraha	22 937 500	15 937 500	12 750 000	3 187 500	7 000 000
Hallintoraha	2 812 500	2 812 500	2 250 000	562 500	0
Yhteensä	25 750 000	18 750 000	15 000 000	3 750 000	7 000 000
Vuosi 2003					
Hankeraha	22 937 500	15 937 500	12 750 000	3 187 500	7 000 000
Hallintoraha	2 812 500	2 812 500	2 250 000	562 500	0
Yhteensä	25 750 000	18 750 000	15 000 000	3 750 000	7 000 000
Vuosi 2004					
Hankeraha	22 937 500	15 937 500	12 750 000	3 187 500	7 000 000
Hallintoraha	2 812 500	2 812 500	2 250 000	562 500	0
Yhteensä	25 750 000	18 750 000	15 000 000	3 750 000	7 000 000
Vuosi 2005					
Hankeraha	22 937 500	15 937 500	12 750 000	3 187 500	7 000 000
Hallintoraha	2 812 500	2 812 500	2 250 000	562 500	0
Yhteensä	25 750 000	18 750 000	15 000 000	3 750 000	7 000 000
Vuosi 2006					
Hankeraha	22 937 500	15 937 500	12 750 000	3 187 500	7 000 000
Hallintoraha	2 812 500	2 812 500	2 250 000	562 500	0
Yhteensä	25 750 000	18 750 000	15 000 000	3 750 000	7 000 000
Yhteensä 2001-2006					
Hankeraha	137 625 000	95 625 000	76 500 000	19 125 000	42 000 000
Hallintoraha	16 875 000	16 875 000	13 500 000	3 375 000	0
Yhteensä	154 500 000	112 500 000	90 000 000	22 500 000	42 000 000

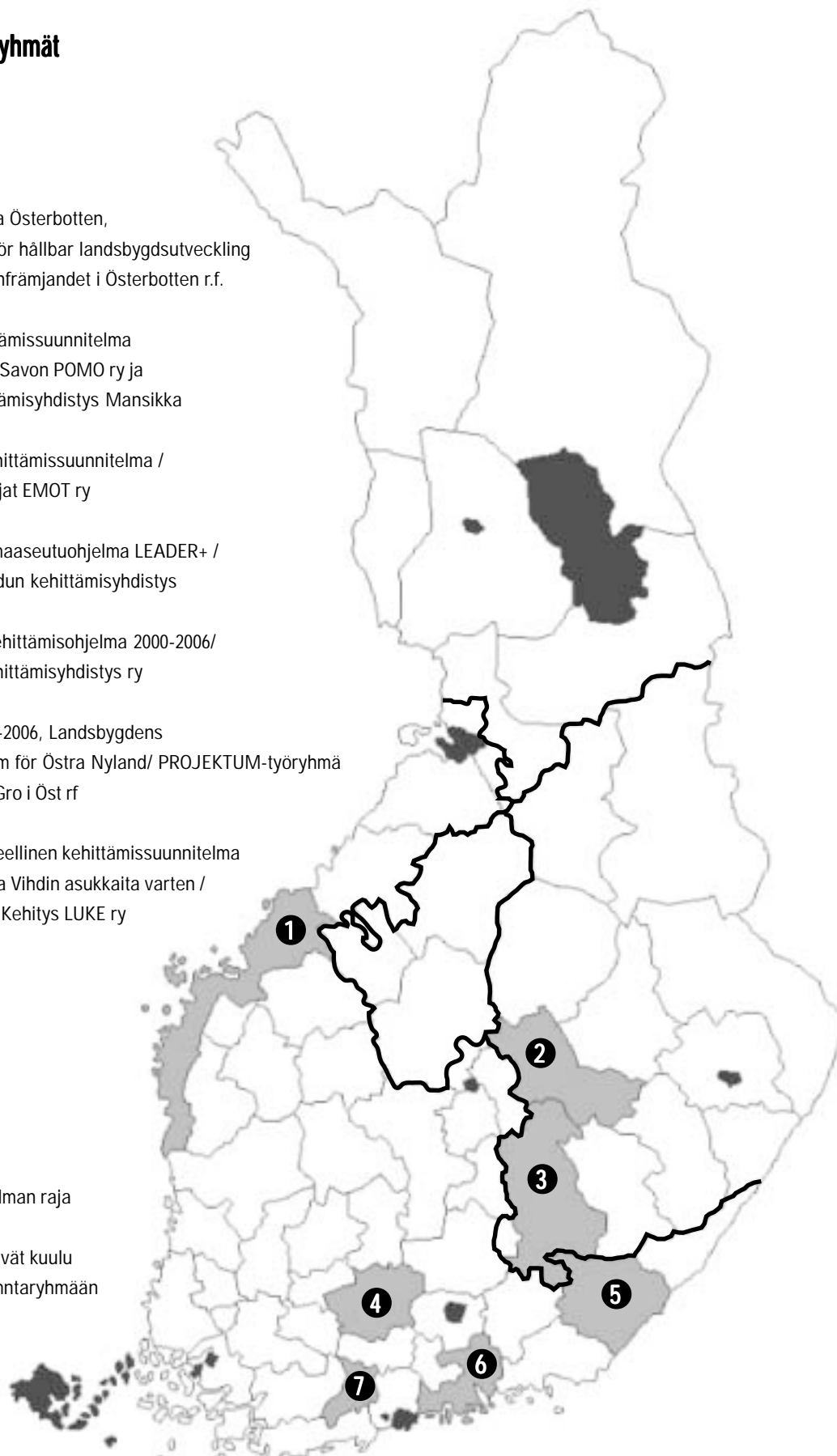
Liite 2

POMO+ -toimintaryhmät

- 1 LEADER+ i svenska Österbotten,
Experimentarium för hållbar landsbygdsutveckling
2000-2006 / Studienfrämjandet i Österbotten r.f.
- 2 Maaseudun kehittämissuunnitelma
MANSIKKA / Sisä-Savon POMO ry ja
Maaseudun kehittämissyhdystys Mansikka
- 3 VEEJ JAKAJA kehittämissuunnitelma /
Omaehtoiset Toimijat EMOT ry
- 4 Asukaslähtöinen maaseutuohjelma LEADER+ /
Hämeen Linnaseudun kehittämissyhdystys
- 5 Saimaanrannan kehittämissuunnitelma 2000-2006/
Länsi-Saimaan kehittämissyhdystys ry
- 6 PROJEKTUM 2000-2006, Landsbygdens
utvecklingsprogram för Östra Nyland/ PROJEKTUM-työryhmä
ja Idässä Itää ry - Gro i Öst rf
- 7 Hiiden talkoot, alueellinen kehittämissuunnitelma
Karkkilan, Lohjan ja Vihdin asukkaita varten /
Länsi-Uudenmaan Kehitys LUKE ry

— Tavoite 1 -ohjelman raja

■ Kunnat jotka eivät kuulu
mihinkään toimintaryhmään

Liite 3

POMO+ -toimintaryhmien hallintomalli

